

Archeologienota met beperkte samenstelling Temse – Frank Van Dyckelaan 15

Ruth Ferket en Natasja Reyns

Bornem
2021

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Ruth Ferket en Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2021/12.807/8

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	13
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	13
2.4.2	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	16
2.4.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	16
3	Samenvatting	17
4	Bibliografie	18
4.1	Publicaties	18
4.2	Websites	18
5	Bijlagen	19
5.1	Archeologische periodes	19

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

Omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn, betreft het een archeologienota met beperkte samenstelling.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2021A66

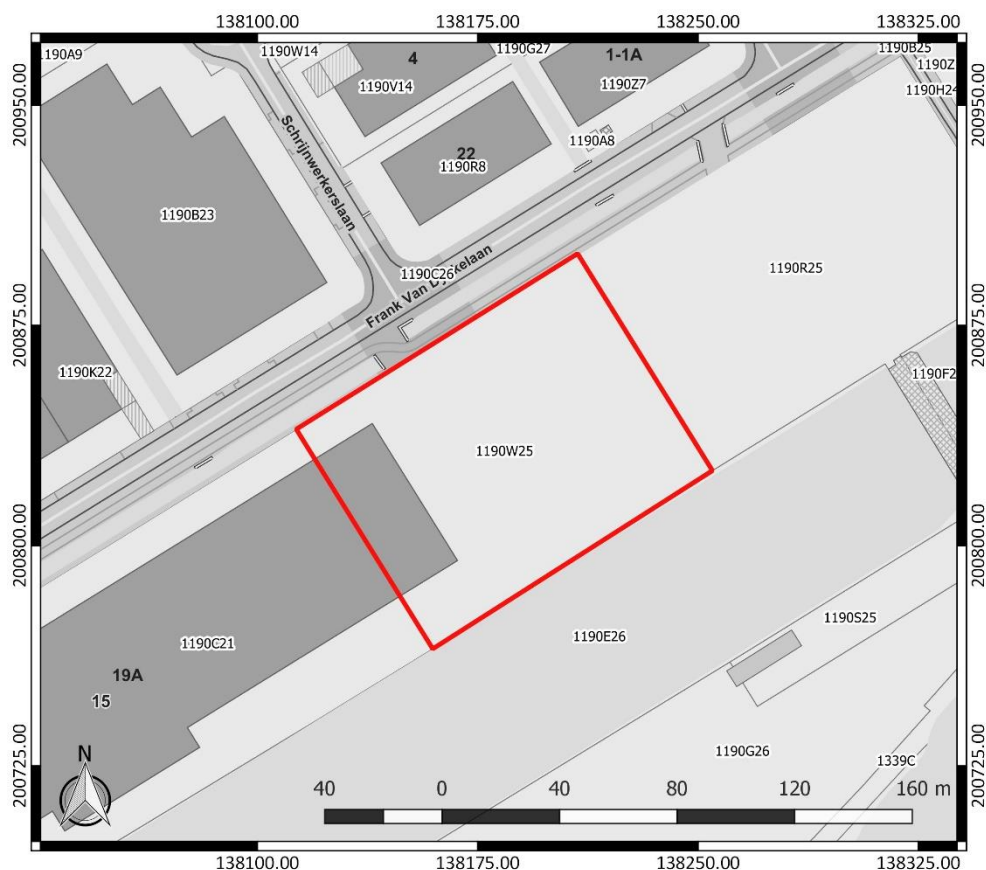
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Temse, Temse, Frank Van Dyckelaan 15, Kleinen Esch

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 138113.23, 200764.89
- 138254.92, 200899.48

Kadastraal plan:

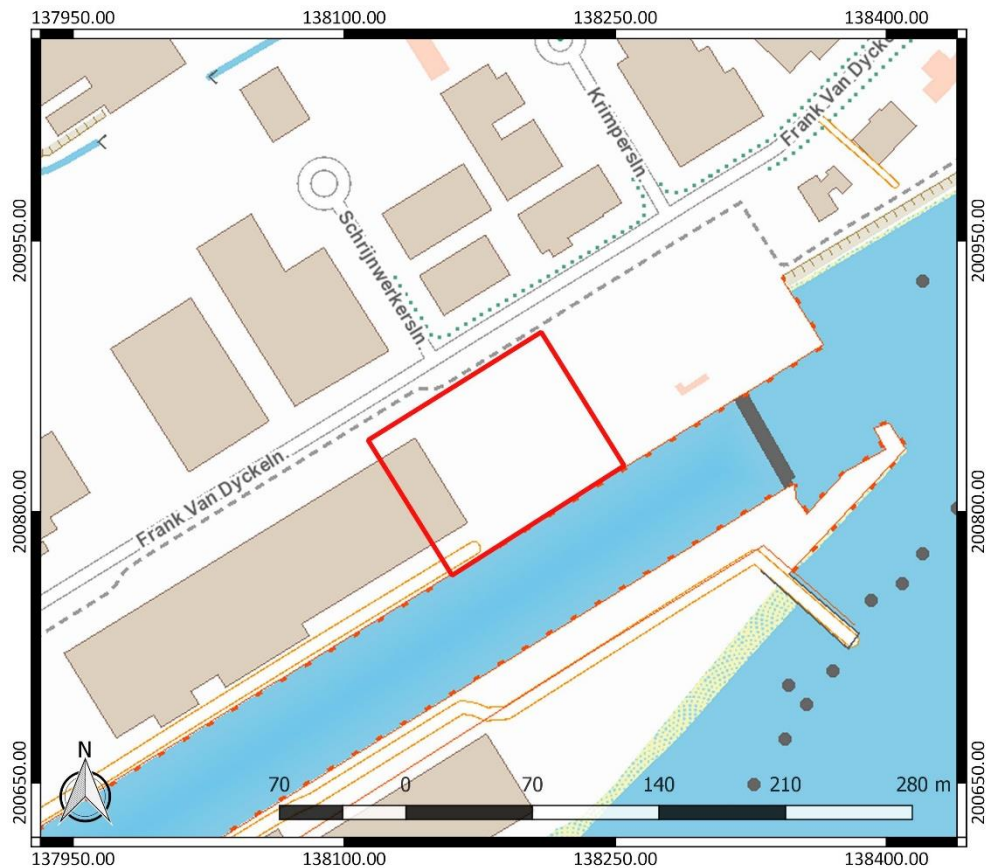

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Temse, Afdeling 1, sectie B, nummer 1190W25

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 9883 m²

Topografische kaart:

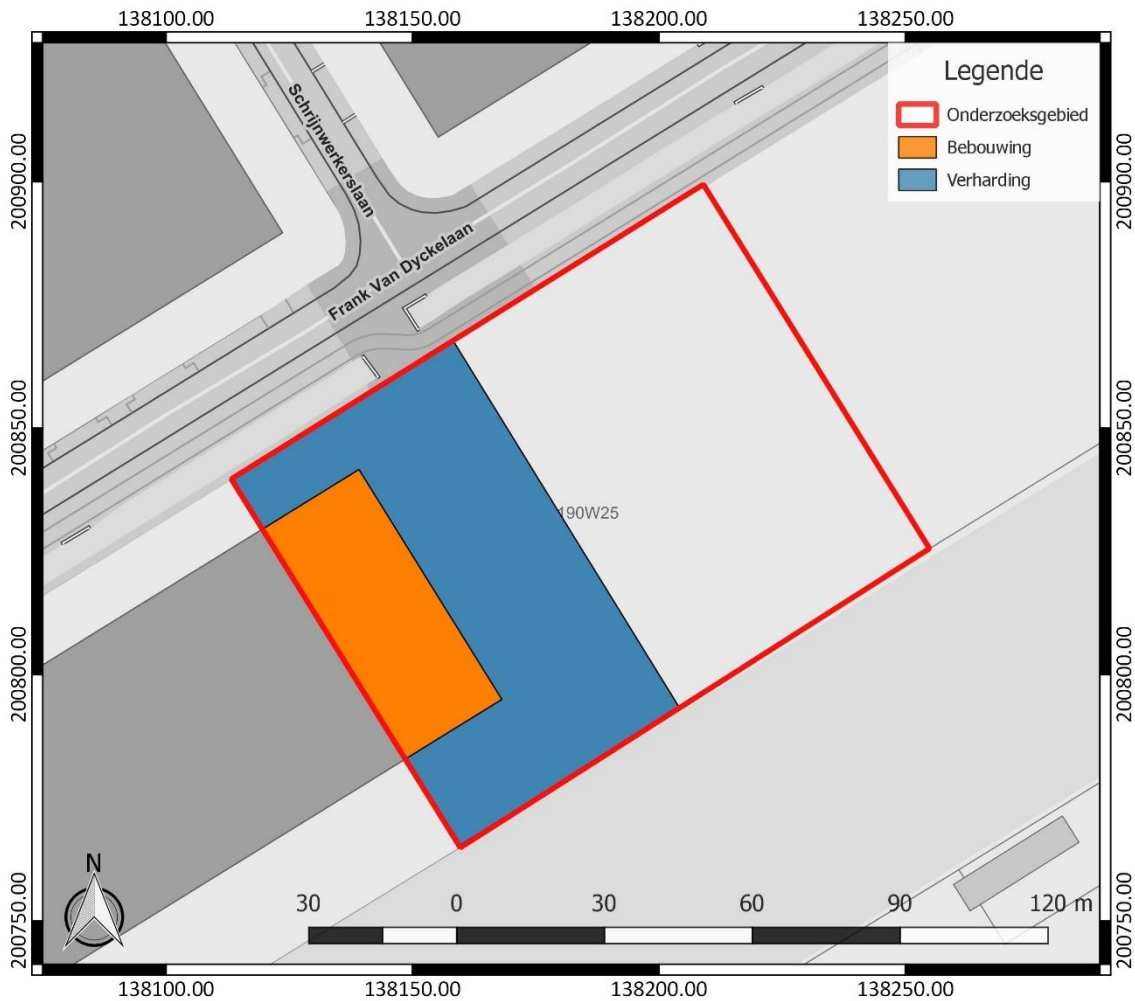

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 11/01/2021 – 16/01/2021

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, poldergebied, opgehoogde gronden

Verstoorde zones: Er bevinden zich een gebouw en verhardingen ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringenkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

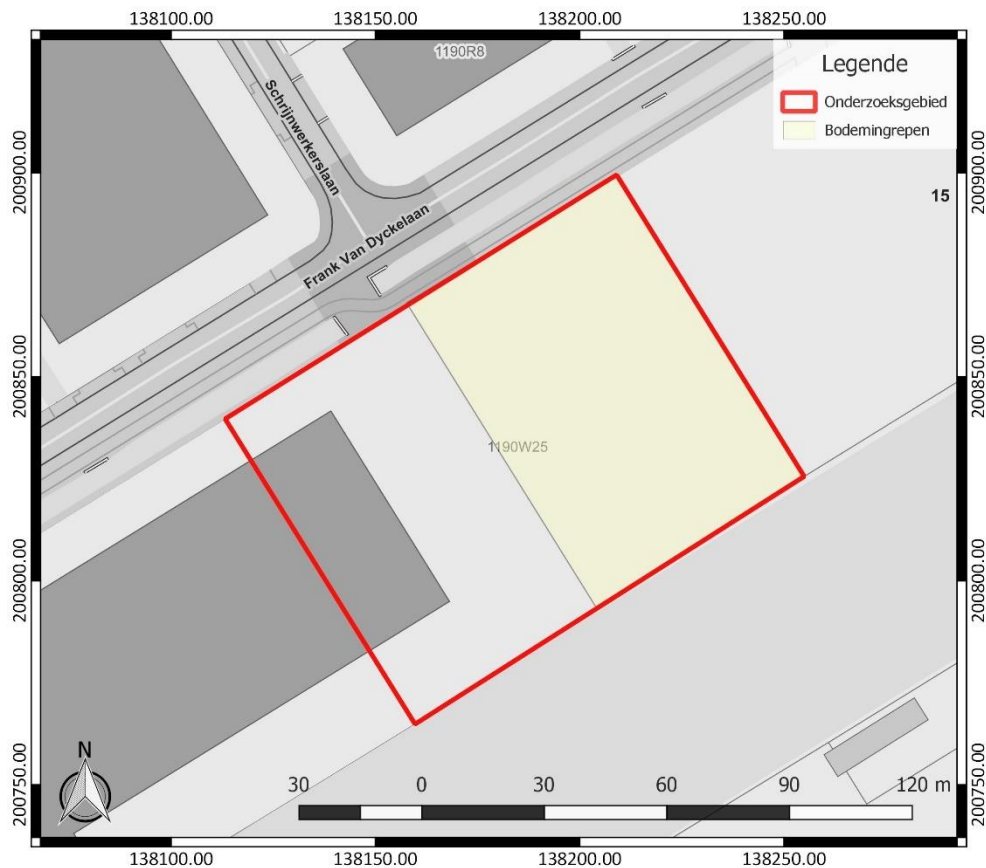
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: Er worden enkel werken gepland in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied. Het gaat om een zone van 5237 m². De bestaande bebouwing en verharding in de westelijke helft van het terrein blijven behouden.

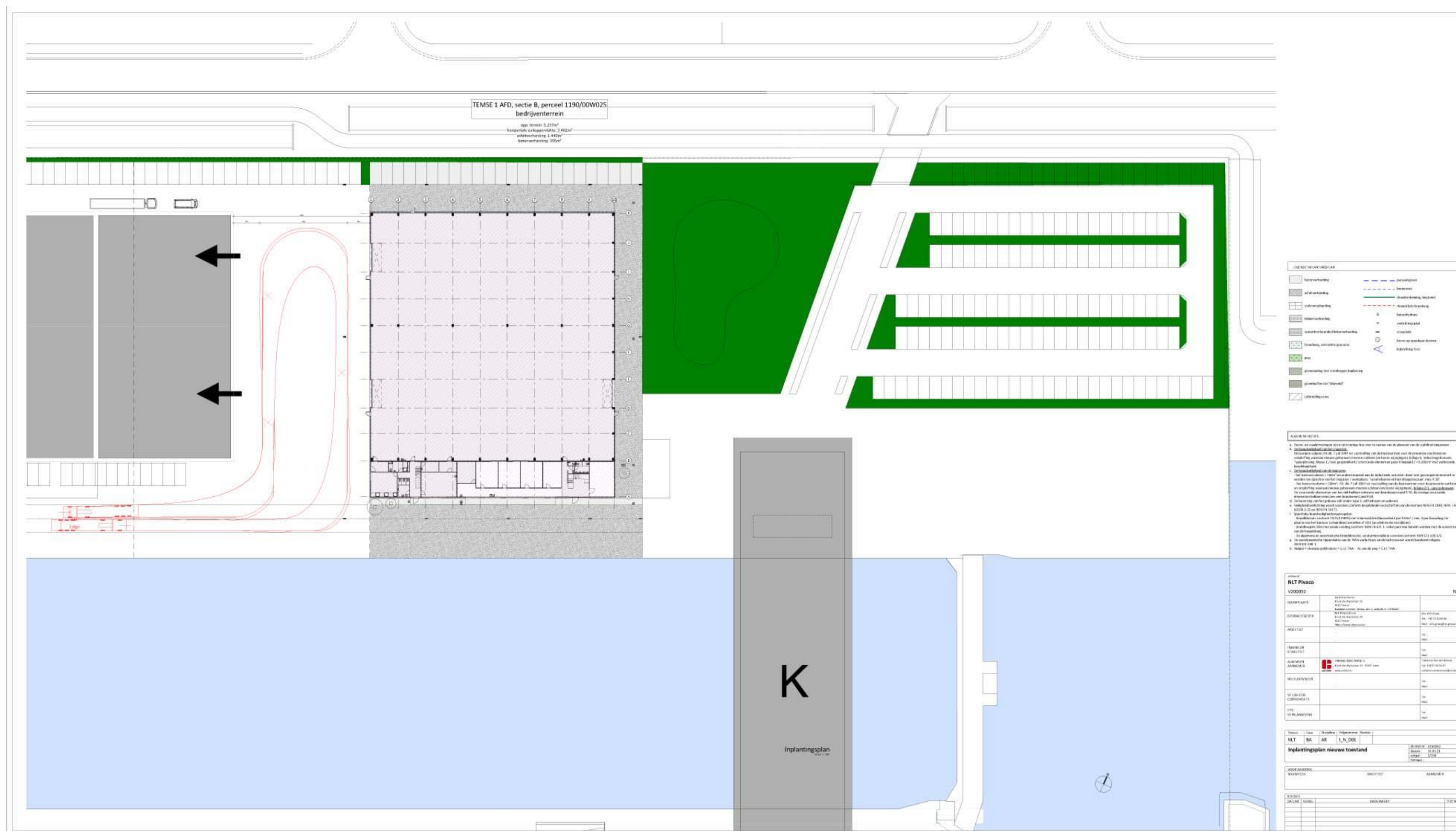

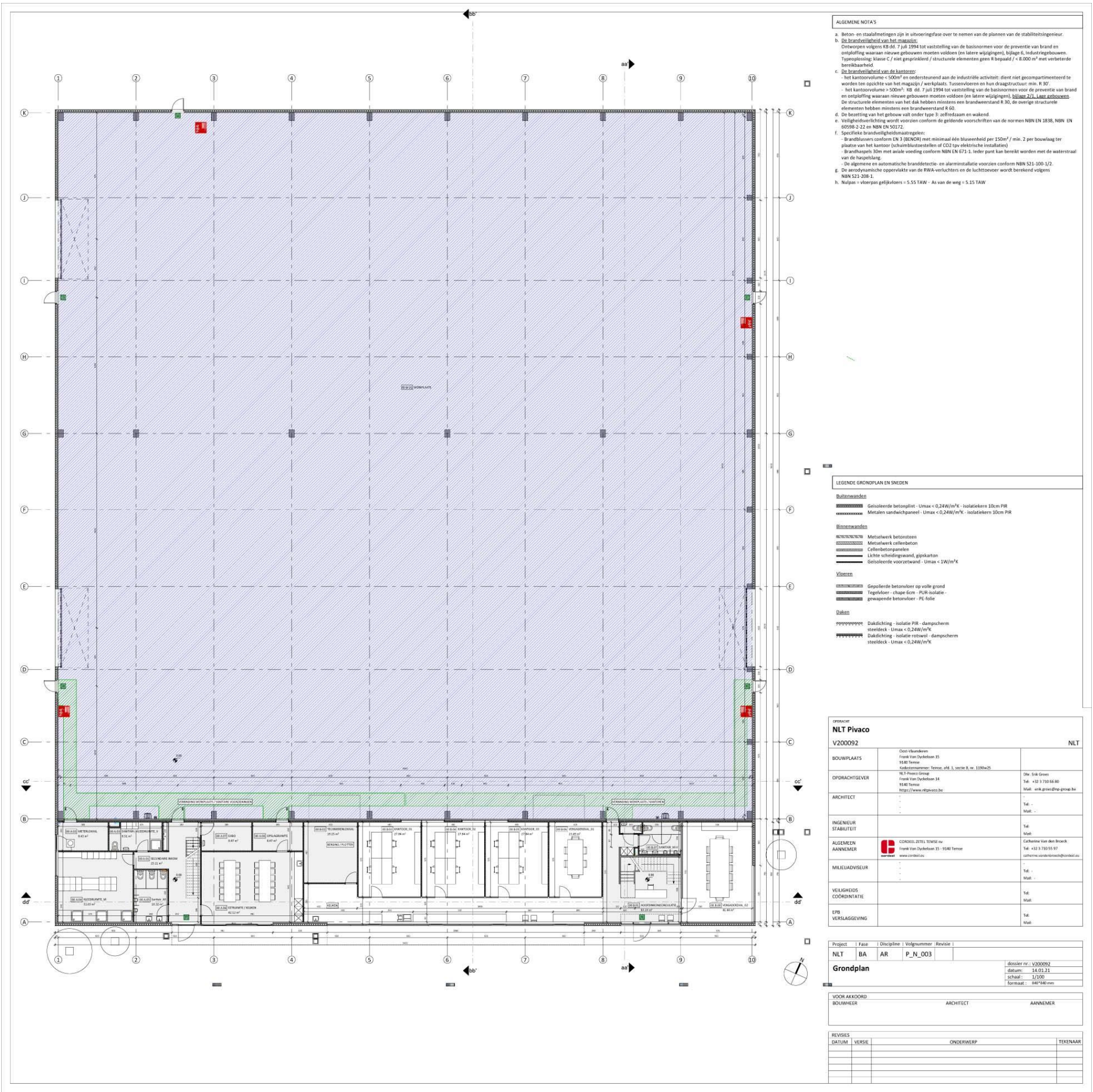
Figuur 4: Aanduiding van de zone waar bodemingsrepen gepland worden, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

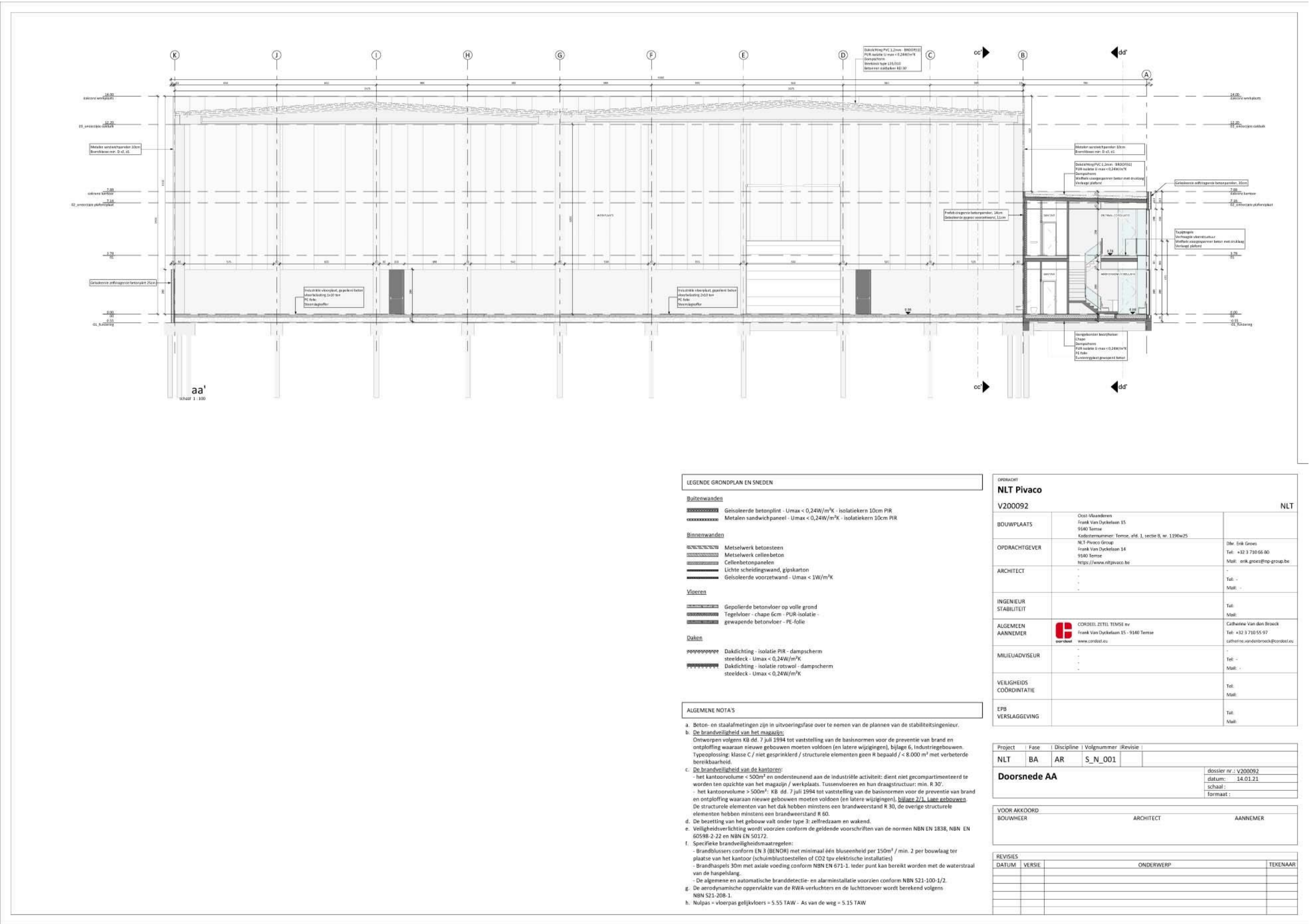
Op het terrein, dat deel uitmaakt van een bedrijventerrein, wordt de bouw van een nieuwe werkplaats en kantoorgebouw voorzien. Het gebouw wordt opgetrokken in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied (Figuur 5). De kantoren worden ingericht in de zuidelijke zone van het gebouw (Figuur 6). In dit deel van het gebouw, dat uit twee bouwlagen zal bestaan, worden onder meer vergaderzalen, een hoofd- en secundaire inkom, sanitair, eetruimtes/keukens, kleedruimtes, een meterlokaal en een techniekenlokaal/berging/plotter voorzien. Het overige deel van het gebouw zal dienst doen als werkplaats.

De nieuwbouw wordt niet onderkelderd. De werkvloer van de werkplaats is een gepolierde betonplaat op een steenslagkoffer. De kolommen van de werkplaats worden gefundeerd op palen. Het betreft grondverdringende schroefpalen zonder grondverwijdering. Onder het kantoorgedeelte wordt een gewapende betonvloer voorzien. De fundering van het gebouw zal een diepte hebben van 55 cm tot 1,1 m (Figuur 7). Rondom het gebouw worden asfalt- en betonverhardingen aangelegd. Ter hoogte van de noordelijke rand van het terrein worden parkeerplaatsen voorzien.

Figuur 6: Grondplan

Figuur 7: Doorsnede AA'

2.3.3 Werkwijze

Een archeologienota met beperkte samenstelling mag worden opgesteld omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn.³

Deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt opgesteld met betrekking tot werkzaamheden op een terrein dat binnen opgehoogde gronden valt (zie verder). Het onderliggende, oorspronkelijke bodemarchief zal niet geraakt worden bij de werken. Hierdoor kan met aantoonbare zekerheid gesteld worden dat de toekomstige werken geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Het assessmentrapport blijft daarom beperkt tot het doorslaggevende aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.

³ Code van Goede Praktijk 4.0, 108

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied ligt in de vallei van de Schelde, een zeer laaggelegen gebied. Op korte afstand ten zuidoosten van het onderzoeksgebied stroomt de Schelde. Het terrein situeerde zich oorspronkelijk in poldergebied. Het maakte deel uit van de historische Eschpolder langs de Schelde, die is weergegeven op een figuratieve kaart van Jerenmyan Semeelen uit 1645 (Figuur 8). Op een topografische kaart uit 1863 (Figuur 9) en topografische kaarten uit 1903 en 1909 (Figuur 10) is te zien dat het onderzoeksgebied zich nog steeds in laaggelegen poldergebied bevindt. Deze kaarten uit de tweede helft van de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw tonen dat het onderzoeksgebied toen te situeren was op een hoogte van ca. 1 tot 2 m TAW.

Figuur 8: Figuratieve kaart van de Eschpolder langs de Schelde nabij Temse, opgemaakt door Jerenmyan Semeelen, met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

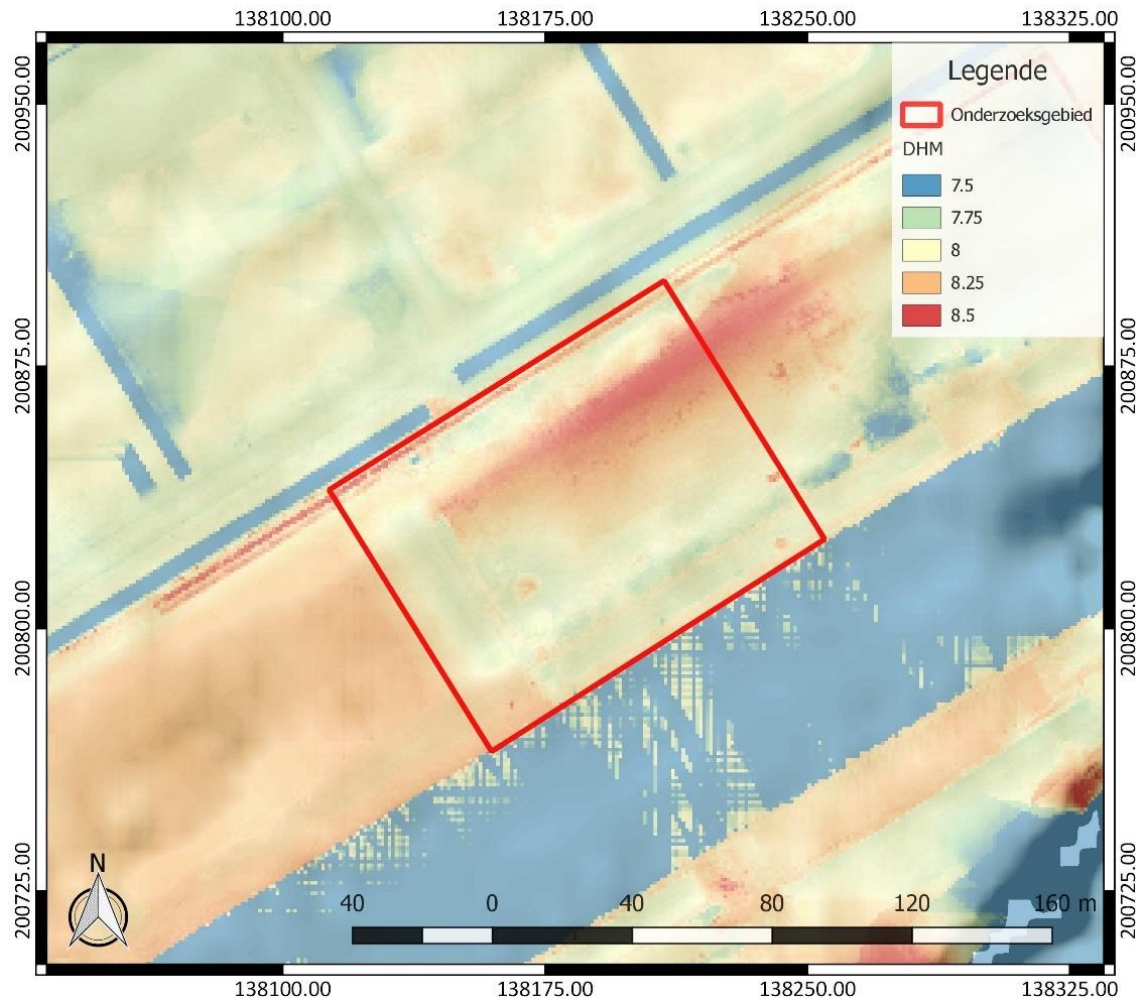

Figuur 9: Topografische kaart van Temse en Sint-Niklaas uit 1863 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 10: Topografische kaart van Temse uit 1903 en Sint-Niklaas uit 1909 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

In 1828 richtte Bernard Boel in dit poldergebied van de Eschpolder een scheepsbouwwerf op met een oppervlakte van 25 ha, die uitgroeide tot één van de belangrijkste van het land.⁴ Deze scheepsbouwwerf stekte zich in de tweede helft van de 20ste eeuw uit tot binnen het onderzoeksgebied. Later werd de zone ontwikkeld tot industriezone De Zaat. Op een recente versie van het digitaal hoogtemodel (Figuur 11) is te zien dat het terrein opgehoogd werd. Het onderzoeksterrein ligt vandaag de dag op een hoogte van ca. 7,8 tot 8,5 m TAW (Figuur 12). Dit betekent dat het terrein in het verleden ca. 6 tot 7,5 m opgehoogd werd.

Figuur 11: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 12: Hoogteverloop van noordnoordoost naar zuidzuidwest over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Temse [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13943> (Geraadpleegd op 11-01-2021)

2.4.2 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied situeerde zich oorspronkelijk in laaggelegen poldergebied, op een hoogte van ca. 1 tot 2 m TAW. Het maakte deel uit van de historische Eschpolder langs de Schelde. In de 20ste eeuw werd het terrein in gebruik genomen als scheepsbouwwerf. Later werd het gebied ontwikkeld tot industriezone. Het onderzoeksterrein werd daarbij ca. 6 tot 7,5 m opgehoogd. Het ligt vandaag de dag op een hoogte van ca. 7,8 tot 8,5 m TAW.

Wat is de impact van de geplande werken?

In de oostelijke helft van het onderzoeksgebied, een zone van 5237 m², wordt de bouw van een nieuwe werkplaats en kantoorgebouw voorzien. Rondom het gebouw worden asfalt- en betonverhardingen aangelegd. De verstoringsdiepte van de geplande bodemingrepen varieert van 55 cm tot 1,1 m. We konden aantonen dat het terrein in het verleden 6 tot 7,5 m opgehoogd werd. Het oorspronkelijke bodemarchief wordt bijgevolg niet bedreigd door de geplande werken.

2.4.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt geen verder archeologisch vooronderzoek nodig. Het onderzoeksgebied werd in het recente verleden ontwikkeld tot industriezone en hierbij 6 tot 7,5 m opgehoogd. De geplande werken blijken geen verstoring van het oorspronkelijke bodemarchief te veroorzaken. Het oorspronkelijke bodemarchief kan zonder bijkomende maatregelen in situ bewaard blijven. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een gebied met opgehoogde gronden. Het terrein maakte oorspronkelijk deel uit van poldergebied. In het recente verleden werd het gebied ontwikkeld tot industriezone en 6 tot 7,5 m opgehoogd. Uit de afweging van de geplande bodemingrepen blijkt dat het oorspronkelijke bodemarchief niet geraakt of bedreigd wordt in het kader van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota wordt opgesteld. Er worden geen bijkomende archeologische maatregelen nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Code van Goede Praktijk 4.0

4.2 Websites

Cartesius (2021)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2021)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2021)

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2021)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2021)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2021)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

